

Ђорђе Писареv

НА ПРАВОМ ПУТУ

Тања Крагујевић: *Трејтеј и чвор*, Рад, Београд, 1997

Прво, када покушавамо да се суочимо са критичарском делатношћу песникиње Тање Крагујевић, јесте чињеница да имамо пред собом вредног критичара; о томе нам непорециво казују критички текстови које, годинама, ишчитавамо у дневној и иној периодици. Оно друго, до чега морамо доћи уколико пажљиво пратимо њене текстове, јесте и чињеница да су њена критичарска и песничка професија тесно повезане; као што су бивши спортисти – да парафразирам слику коју је понудио Скот Спенсер пишући о Апдајку као критичару – најстручнији навијачи, играјући до краја целу утакмицу са свим њеним нијансама, тако и Тања Крагујевић може да проникне у ауторов метод и да ради заједно с њим. Она, дакле, жели да буде тамо, на трибини, у оном спектакуларном тренутку када играч постиже погодак ...

Тако и избор аутора, то јест књига о којима пише, никако није скуп оних препознатљивих момената изабраних да би се потврдила једна школа, правац или, на крају крајева, сензибилитет *једног* усмерења; оно што плени, дакле, код Тање Крагујевић није некакав унапред замишљени постички концепт у који се само уклапају аутори својим књигама, него су у средишту пажње *саме* књиге, као појединачни доживљаји по себи. Отуд у избору дела које је критички обрадила, а која су пред нама у првом делу књиге *Трејтеј и чвор*, који се односи на прозно стваралаштво, класично прозно штиво попут *Врачара* Светлане Велмар-Јанковић, или језички виртуозно дело попут *Године која њролази кроз авлију* Милована Данојлића, али и приче постмодерног минималисте Давида Албахарија или експериментални роман српске варијанте магијског реализма који исписује млади Горан Петровић у *Ајласу описаном небом*. Баш као што прави писци не размишљају о

томе којем правцу припадају док стварају књигу, него је пишу у складу са сопственом визијом онога на шта би требало да личи да би могла да прене-се замишљени свет реалности или фантастике, тако и Тања Крагујевић бира готове књиге према њиховим индивидуалним, аутономним вредностима, не оптерећујући нити своје читање нити своју интерпретацију само једном школом или теоријом. Писане, пре свега, за потребе брзог и актуелног тумачења, њени критички текстови не робују ниједном моделу који би подразумевао унеколико ограничену хијерархију и асортиман једне критичарске апаратуре. Наравно да је то онај преломни тренутак „механизма који се осмехује” у коме наступа сензибилно лице Тање Крагујевић, као писца, пре свега. Јер, који би то брзи критичар данас, покушавајући да оправда замишљену стратегију, сме да изговори и следеће реченице (односе се на *Атлас описан небом*): „зборник невидљивих карата, које не представљају ни земљу ни небо, ослонио се тако на знаменити плави круг у коме је звезда”? Мислећи да држе до себе, избегавају нови критичари меки и симболични тон, благу поетизацију, што наравно иде науштрб интерпретације. Како је то казивао спомињани Апдајк, писац великих романа али истовремено и истрајни интерпретатор туђих књига, о чему сведоче стотине критичких текстова које је исписао у *Њујоркеру*, а затим и објавио сабране у књизи попут оне насловљене *Уз обалу*, „рецензије књига имају јасну и пожељну друштвену улогу: оне су нам изговор што не читамо саме књиге; оне нам пружају литерарна осећања у сажетом облику; то је нека врста оговарања на вишем нивоу; по интезитету су сличне телевизијским рекламама а увесељавају колико и слаткиши”.

Када критичар попут Тање Крагујевић у једној књизи обухвати тумачење појединачних књига прозних аутора који се крећу у распону од Стевана Раичковића до Владимира Арсенијевића, од Мишоа до Калвина, и песничких: од Александра Ристовића до Саше Јеленковића, то јест од Маџуа Башоа до Штефана Аугуста Дојнаша, сачува притом здрав разум и сензибилитет песника-тумача који говори о хтењима колега, а истовремено има на уму да те књиге треба представити брзом читаоцу који можда никада и неће видети дату књигу од почетка до краја, онда можемо рећи да нам се „механизам осмехује” и да је критичар, Тања Крагујевић, истрајно на правом путу.

Пустоловина звана Дело, тврди нам Тања Крагујевић, иако заснована на имагинарним поставкама, има своју реалност; и пустоловина звана Књижевна критика, могу само да додам, такође је заснована на имагинарним поставкама, како у односу на саму себе тако и у односу на дело које ишчитава. Наравно, а то добро показују критике које исписује Тања Крагујевић, и оне имају своју реалност, коју чине добро ухваћени и означени елементи из корпуса „отпорног материјала” вечних вредности.